

УДК 343.98:159.98

Рудик Олексій,

судовий експерт відділу мистецтвознавчих, психологічних та інших досліджень Київського відділення Національного наукового центру «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,

поліграфолог з 2024 року, стаж експертної роботи з 2024 року, м. Київ, Україна,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0270-9817>

e-mail: alexey.rudik@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ПОЛІГРАФА ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Використання комп'ютерного поліграфа (далі — поліграф) для запобігання корупції є одним із механізмів, який може бути включений у систему кар'єрного менеджменту державних службовців для виявлення та запобігання корупційним ризикам. Однак результати звичайних поліграфічних перевірок (які не є експертним висновком) не є доказом у суді та мають низку обмежень, включаючи можливі похибки та вплив фізичного чи психологічного стану людини на результати.

Як поліграф можливо використовувати для запобігання корупції:

1. Частина системи профілактики: тестування на поліграфі може бути впроваджене як частина процесу прийому на роботу, щорічного оцінювання, а також при навчанні та ротатії державних службовців.

Пояснення: більше «профілактична роль» тестування за допомогою поліграфа, оскільки регулярні перевірки спонукають особу до самоконтролю і є стримувальним чинником, що перешкоджає можливим порушенням працівником дисципліни або правових норм. Розуміння потреби проходження незалежного психофізіологічного обстеження за допомогою поліграфа,

результати якого вплинуть на подальшу кар'єру або її припинення, може слугувати самодисциплінуванню службовця чи бути стримувальним бар'єром.

2. Механізм виявлення ризиків: допомагає виявити ознаки корупційної поведінки, оцінюючи фізіологічні реакції (серцебиття, дихання, шкірний опір) під час відповідей на певні запитання з використанням поліграфа.

Пояснення: обстеження на поліграфі проводяться не лише під час прийому на роботу, а й на різних етапах кар'єри службовців: під час переміщення службовими сходами, під час проведення службових розслідувань, під час перевірки чесності й сумлінності виконання функціональних обов'язків, викриття зв'язків із кримінальними угрупованнями тощо.

3. Додатковий інструмент: поліграф розглядається як один з інструментів, що допомагає створити ефективну систему запобігання корупції, але не як єдиний метод.

Пояснення: тестування на поліграфі може бути складником планування та управління кар'єрою державного службовця, навчання та ротатії, щорічних оцінювань, що дозволить створити дієву систему запобігання проявам корупції в діяльності органів публічної влади.

Висновки

Психофізіологічне дослідження з використанням поліграфа може бути одним із механізмів боротьби з проявами корупції в органах державної влади. Ефективність використання поліграфа залежить від його інтеграції в комплексну систему профілактики корупції, яка також включає інші методи та процедури. Проведення тестування на поліграфі не суперечить чинній нормативній базі України і не порушує прав людини, оскільки в нормативних актах немає прямої заборони на використання поліграфа в органах державної влади, спрацьовує принцип «що не заборонено, те дозволено». Проведення тестування на поліграфі може мати великий вплив на сумлінну діяльність державних службовців

у теперішній час і, щиро кажучи, застосування результатів поліграфічних досліджень у майбутньому повинно стати необхідною складовою процесу формування кадрового потенціалу державної служби.

***Примітка.** Основний принцип застосування поліграфа полягає в добровільності проходження процедури обстеження. Тестування відбувається лише в разі наявності письмово зафіксованої добровільної згоди особи, яка обстежується. Якщо особа не дає згоди на проведення тестування і, відповідно, не підписує заяву про добровільну згоду на процедуру, то перевірка на поліграфі цієї особи не проводиться, а в заяві вказуються причини відмови.